

พิธีอุปถัมภ์ในอินเคียสมัยโบราณ

นางสาววราภรณ์ จีรวาณิช

004509

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

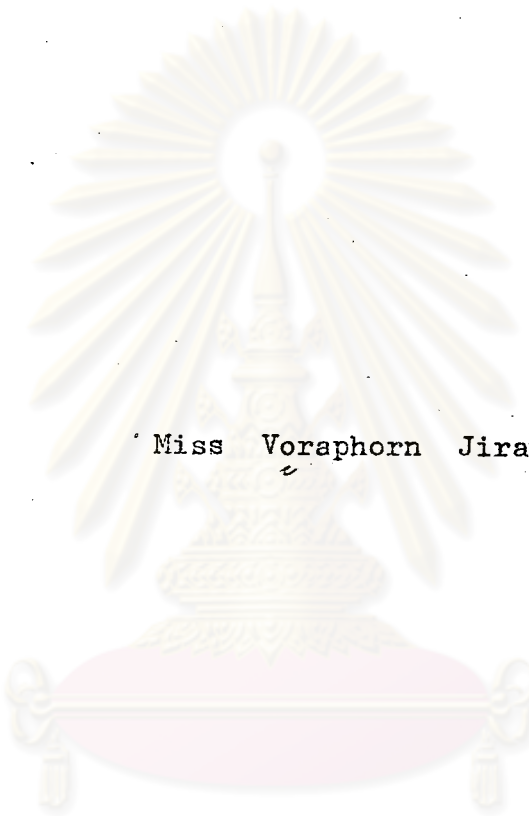
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

แผนกวิชาภาษาตะวันออก

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๒๒

INITIATION CEREMONY IN ANCIENT INDIA

Miss Voraphorn Jiravanit

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts

Graduate School

Chulalongkorn University

1979

หัวข้อวิทยานิพนธ์   พิธีอุปนัยในอินเต็ยสมัยโบราณ
โดย   นางสาววารภรณ์ จีรวาณิช
ภาควิชา   ภาษาตะวันออก
อาจารย์ที่ปรึกษา   รองศาสตราจารย์ วิสุทธิ์ นุชยกุล

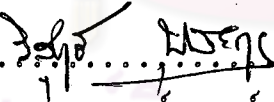

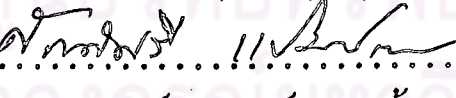
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ออนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิตศึกษา

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุประคิษฐ์ นุณนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.จีรวาญ นพวงศ์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ วิสุทธิ์ นุชยกุล)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แย้มนัตถา)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราณี พาพานิช)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์   พิธีอุปนัยในอินเดียโบราณ
 ชื่อ นิสิต   นางสาววารภรณ์ จีรวาณิช
 อาจารย์ที่ปรึกษา   รองศาสตราจารย์ วิสุทธิ์ บุญยกุล
 ภาควิชา   ภาษาตะวันออก
 ปีการศึกษา   ๒๕๒๒

บทคัดย่อ

จุดมุ่งหมายของการวิจัยนี้ เพื่อศึกษารวบรวมเรื่องราวเกี่ยวกับพิธีอุปนัยของชาวอินเดียโบราณ โดยจะเสนอรายละเอียดเฉพาะพิธีที่ปรากฏในวรรณคดีสูตรต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในระยะเวลาประมาณ ๕๐๐ ปี ถึง ๒๐๐ ปี ก่อนคริสตศักราช (ประมาณ ๕๐ ปี ก่อนพุทธศักราช ถึงประมาณพุทธศักราช ๓๐๐) ระยะเวลาดังกล่าวนี้เป็นระยะเวลาที่ขนบธรรมเนียมประเพณีหรือพิธีต่าง ๆ ของชาวอินเดียได้กำหนดเป็นระเบียบแบบแผนให้ปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัดในสังคมแล้ว

อนึ่ง ในวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยยังมุ่งที่จะเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างพิธีอุปนัยกับพิธีไหว้ครู และกรอบโขนละครของไทยอีกด้วย

ในการศึกษาเรื่องดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยได้ค้นคว้ารวบรวมหลักฐานและข้อมูลจากคัมภีร์ต่าง ๆ เช่น คัมภีร์พระเวท พราหมณะ อุปนิษัต์ สมฤติ ธรรมศาสตร์ ธรรมสูตร และโดยเฉพาะคฤห्यสูตรต่าง ๆ ซึ่งเป็นตำราเกี่ยวกับพิธีกรรมประจำบ้าน นอกจากนี้ยังได้อาศัยตำราต่าง ๆ ที่นักปราชญ์ชาวอินเดียและชาวประเทศทางตะวันตกได้ค้นควารวบรวมขึ้นไว้ ประกอบการวิจัยอีกด้วย

เนื้อหาของวิทยานิพนธ์แบ่งเป็น ๕ บท บทแรกเป็นบทนำ ซึ่งกล่าวถึง หัวข้อวิทยานิพนธ์ ตลอดจนวิธีดำเนินการวิจัย บทที่ ๒ ว่าด้วยเรื่องวรรณคดี สันสกฤตต่าง ๆ พอสังเขป เพื่อเป็นพื้นฐานประกอบความเข้าใจถึงระยะความเป็นมาของพิธีอุปนัย จากนั้นกล่าวถึงจุดประสงค์ของพิธีอุปนัย กำหนดเวลาที่จะประกอบพิธีอุปนัย ผู้มีสิทธิ์เข้าพิธีอุปนัย ตลอดจนอายุของผู้เข้าพิธีอุปนัย และข้อกำหนดเกี่ยวกับเครื่องแบบของพรหมจารี บทที่ ๓ กล่าวถึงพิธีอุปนัย ซึ่งมีทั้งพิธีอุปนัยของบุคคลปกติธรรมดา บุคคลพิการ และบุตรที่เกิดจากชู้ ตลอดจนพิธีอุปนัยของสตรี หน้าที่และระเบียบวินัยของนักศึกษาหรือพรหมจารี ขณะอาศัยอยู่กับอาจารย์ เพื่อเรียนพระเวทหลังจากเข้าพิธีอุปนัยแล้ว และพิธีปลงความผิดของผู้ที่มีใค้เข้าพิธีอุปนัย บทที่ ๔ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพิธีอุปนัยกับพิธีครอบโชนละครของไทย และ บทที่ ๕ เป็นบทสรุป

ผลของการวิจัย ทำให้ทราบว่าพิธีอุปนัยของชาวอินเดียนโบราณได้กำหนดเป็นระเบียบแบบแผนที่แน่นอน และมีพิธีกรรมอันสลับซับซ้อนในสมัย สุทร พิธีอุปนัยเป็นพิธีที่กระทำเพื่อฝากตัวเป็นศิษย์และเรียนพระเวทจากอาจารย์ผู้สอน ผู้ที่เข้าพิธีอุปนัยแล้วได้ชื่อว่าเป็นทวิชะ คือ ผู้เกิดสองครั้ง สามารถที่จะกระทำพิธีทางศาสนาได้ ผู้ที่ไม่เข้าพิธีอุปนัยเมื่อถึงกำหนดจะเป็นผู้ที่มีความผิด สังคมรังเกียจ ไม่มีสิทธิ์จะเรียนพระเวทและประกอบพิธีใด ๆ ทางศาสนาทั้งสิ้น ผู้ที่มีสิทธิ์เข้าพิธีอุปนัยคือผู้ที่อยู่ในวรรณะสูงทั้งสามคือ พราหมณ์ กษัตริย์ และแพศย์ สุทรไม่มีโอกาสเข้าพิธีอุปนัย ส่วนสตรีนั้นเคยได้เข้าพิธีอุปนัยในสมัยพระเวท แต่ต่อมาในสมัย สุทรมีข้อกำหนดว่าสตรีไม่ต้องเข้าพิธีอุปนัย เพราะถือว่าพิธีแต่งงานคือพิธีอุปนัยของสตรี นอกจากนี้แล้วการศึกษาพิธีอุปนัยยังทำให้เข้าใจว่าประเพณีวัฒนธรรมของไทย คงได้รับอิทธิพลจากพิธีอุปนัยอยู่บ้าง โดยเฉพาะปรากฏในพิธีไหว้ครูและครอบโชนละครของไทย.

Thesis Title   Initiation Ceremony in Ancient India
Name   Miss Woraphorn Jiravanit
Thesis Advisor Associate Professor Visudh Busyakul
Department   Eastern Languages
Academic Year 1979

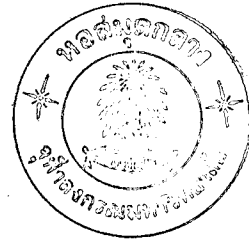
ABSTRACT

It is the purpose of this thesis to make a careful study of the initiation ceremony (upanayana) in ancient India, especially during the sūtra period (circa 500 - 200 B.C.) when this important ceremony has already been well established in the Indian society. The thesis proposes in the same time to study the possible influence of this upanayana ceremony on similar Thai counterparts in the dramaturgical practice in Thailand.

In the course of the research, data are gathered from the various classes of Vedic texts, such as the Samhitas, the Brahmanas, the Upanishads, the Grhyasutras and other ritual literature. Books written by modern Indian and western scholars are also consulted. These data are then assorted, classified and systematically studied.

The thesis is divided into 5 chapters, the first of which is introductory, discussing the problem, the thesis title and research methods. The second chapter gives a brief outline of Indian literature so far as it is necessary for the understanding of the upanayana ceremony. The third chapter describes the rituals for boys in general, boys who are crippled, boys born out of wedlock and girls. It also describes the daily life and duties of the initiated students in the home of the teacher. The remedy prescribed to those who fail to become initiated in due time is also discussed. The fourth chapter is a comparative study showing the points of similarity and difference between the Indian and the Thai practices.

The researcher believes that the upanayana ceremony of India was firmly established in the time of the Grhyasūtras. The ceremony is required of those before they start the formal study of the sacred Vedas. A student who has successfully gone through the ceremony is called a dvija or the twice - born, and, after the completion of the study, is entitled to perform the various sacrifices and other rituals. Sūdras are never initiated. Women were once admitted to this initiation ceremony, but later were not permitted on the ground that the wedding ceremony was the substitute for the femals. It is the belief of the present researcher that the upanayana ceremony of India unmistakably exerts some influence on the Thai Wai Khru and Khrob ceremonies.

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความสะดวกช่วยเหลือของผู้มีพระคุณ
หลายท่าน ซึ่งผู้วิจัยขอถือโอกาสกล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ ด้วยความเคารพและน้อมรำลึก
ถึงพระคุณเป็นอย่างสูง

ผู้วิจัยขอกราบรำลึกถึงพระคุณของคณาจารย์ทุกท่านในแผนกวิชาภาษาตะวันออก-
ออก สาขาวิชาภาษาบาลี - สันสกฤต คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ทั้งอาจารย์ประจำแผนกและอาจารย์พิเศษที่ได้เป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ต่าง ๆ
อันเป็นผลทำให้ผู้วิจัยสามารถเขียนวิทยานิพนธ์สำเร็จได้ด้วยดี

รองศาสตราจารย์วิสุทธิ บุญยกุล หัวหน้าแผนกภาษาตะวันออก คณะอักษร-
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้มีส่วนช่วยเหลือเป็นอย่างมาก โดยการรับเป็น
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้กรุณาให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเสนอโครงร่างวิทยา-
นิพนธ์ รวมทั้งแนะแนวทางในการเขียนวิทยานิพนธ์มาโดยตลอด และได้กรุณาใช้เวลา
เพื่ออ่านและตรวจแก้ร่างวิทยานิพนธ์จนสำเร็จเรียบร้อยเป็นอย่างดี ทั้ง ๆ ที่อาจารย์
ไม่ค่อยจะมีเวลาว่างนัก ตรากตรำจนกระทั่งเจ็บป่วย ผู้วิจัยขอกราบรำลึกถึงพระคุณ
เป็นอย่างสูง

ศาสตราจารย์ ม.ล.จิรายุ นพวงศ์ อาจารย์พิเศษ รองศาสตราจารย์
ดร. ศักดิ์ศรี เข้มมั่นคง อาจารย์ประจำแผนกวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กรุณาแนะนำแก้ไขข้อความและถ้อยคำสำนวนบางประการ
กับทั้งแนะนำหนังสือที่เป็นประโยชน์อย่างมากในการค้นคว้าหาข้อมูลสำหรับการวิจัย
อันทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งที่อาจารย์ไม่ค่อยจะมีเวลาว่างนัก และ
รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ศรี เข้มมั่นคง กำลังอยู่ในระหว่างต้องพักสายตามตามคำสั่ง
แพทย์ ผู้วิจัยขอน้อมรำลึกถึงพระคุณเป็นอย่างสูง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราณี ฟ้าพานิช อาจารย์ประจำแผนกวิชาภาษา
ตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ให้ความเมตตาแก่ผู้วิจัย
เป็นอย่างมาก เป็นผู้แนะนำข้อวิทยานิพนธ์ให้แก่ผู้วิจัย และกรุณาให้ขอยืมหนังสือ
หลายฉบับ อันเป็นประโยชน์อย่างมากในการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลสำหรับการเขียน
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอกราบรำลึกถึงพระคุณเป็นอย่างสูง

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์อาคม สายาคม ครูผู้กระทำพิธีไหว้ครู
และครอบโคลงละครไทยในปัจจุบัน ได้ช่วยเหลือให้คำแนะนำและข้อคิดต่าง ๆ ในส่วน
ของเนื้อเรื่องเกี่ยวกับพิธีไหว้ครูและครอบโคลงละครไทย ทำให้ผู้วิจัยได้กระจำแจ้ง
ในพิธีนี้เป็นอย่างมาก

บัณฑิตวิทยากร อาจารย์ชาวภาค พระราชมณเฑียรประกอบพิธีต่าง ๆ ทาง
ศาสนาพราหมณ์ ได้เมตตาให้คำแนะนำและชี้แจงปัญหาต่าง ๆ อันเกี่ยวกับพิธีอุปนัย
ทำให้ผู้วิจัยมีความรู้และความเข้าใจในพิธีนี้มากขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้เป็น
อย่างสูง

ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณจริยา เจริญรัตน์ ผู้ช่วยแนะนำแหล่งในการค้นคว้า
หาข้อมูลสำหรับเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ อาจารย์ศรีประภา ปาดสุทธิ เพื่อนรุ่นพี่
อาจารย์สุกัญญา ชูเชิดศักดิ์ อาจารย์สุจิตร์รัตน์ ทองดี เพื่อนรุ่นน้อง แห่งวิทยาลัยครู
ฉะเชิงเทรา ได้เมตตาช่วยเหลือจัดการเรื่องต่าง ๆ ทุกด้านที่เกี่ยวกับทางวิทยาลัยครู
ฉะเชิงเทรา นับตั้งแต่ผู้วิจัยเริ่มมาศึกษาต่อ จนกระทั่งสำเร็จ ทำให้ผู้วิจัยสะดวกและ
มีเวลามากยิ่งขึ้นสำหรับการศึกษาและเขียนวิทยานิพนธ์

พ.อ. วิจิตร อาจารย์จินตนา สุขมาก คุณวัณณะ คุณบุญเกื้อ จีรวาณิช
คุณชัยวิช คุณยุพา จีรวาณิช พี่ ผู้ให้ความเมตตาช่วยเหลือ ให้ที่พักอาศัยและอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตลอดระยะเวลาที่ผู้วิจัยเขียนวิทยานิพนธ์จนกระทั่งสำเร็จ ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์วัชรวิ พิณพะจันทร์ อธิการวิทยาลัยครู
ฉะเชิงเทรา ผู้สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้วิจัยศึกษาต่อ และขอขอบพระคุณกรรมการฝึกหัดครู
ที่กรุณาให้ผู้วิจัยลาศึกษาต่อจนสำเร็จโดยทวีย

ผู้วิจัยขอบุชาพระคุณของคุณพ่อสุชุม คุณแม่แฉลม จีรวาณิช สุดที่รักของลูก
ผู้มีพระคุณอันหาที่เปรียบมิได้ เหนื่อยยากลำบากกายเพื่อให้ลูกได้ศึกษาหาความรู้
ช่วยเหลือและให้กำลังใจเสมอมา

นอกจากท่านที่ไต่ถลางนามมาแล้ว ยังมีอีกหลายท่านที่นับว่ามีส่วนสำคัญใน
การช่วยให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี ถึงแม้จะไม่ไต่ถลางนามไว้ ณ ที่นี้ แต่ก็
ได้โปรดทราบว่ ผู้วิจัยรำลึกถึงพระคุณและซาบซึ้งในน้ำใจไมตรีเป็นอย่างยิ่ง

อนึ่ง ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประเภท
นักศึกษาชั้นบัณฑิต ประจำปี ๒๕๒๑ จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ จึงขอ
ขอบพระคุณในความอนุเคราะห์ดังกล่าวไว้ ณ ที่นี้ด้วย.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	๖
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๗
กิตติกรรมประกาศ.....	๘
คำชี้แจงเกี่ยวกับการใช้อักษรย่อในวิทยานิพนธ์นี้.....	๘
บทที่	
๑. บทนำ.....	๑
ความเป็นมาของปัญหา.....	๑
วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย.....	๒
วิธีดำเนินการวิจัย.....	๓
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย.....	๓
๒. อุปนิยน์.....	๕
การแบ่งประเภทของวรรณคดีสันสกฤต.....	๕
วรรณคดีพระเวท.....	๕
วรรณคดีพราหมณ์.....	๗
วรรณคดีพระสูทร.....	๘
วรรณคดีมหากาพย์.....	๙
วรรณคดีปุราณะ.....	๑๐
ความหมายของ "อุปนิยน์".....	๑๑
จุดประสงค์ของพิธีอุปนิยน์.....	๑๗
ผู้มีสิทธิ์เข้าพิธีอุปนิยน์.....	๑๘

อายุของผู้เช่าพินิจอุปนัยน์ตามกำหนดบังคับ.....	๒๑
กำหนดเวลาที่จะประกอบพินิจอุปนัยน์.....	๒๔
เครื่องแต่งกายและบริวารของพรหมจารี.....	๒๕
เครื่องนุ่งห่ม.....	๒๕
สายคาดเอว.....	๒๗
ไม้เท้า.....	๓๐
ความยาวของไม้เท้า.....	๓๒
สายขั้วไธยวีก.....	๓๔
๓. พินิจอุปนัยน์.....	๓๗
พินิจอุปนัยน์ของบุคคลปกติธรรมดา.....	๔๒
พินิจอุปนัยน์ของบุคคลพิการ และบุตรที่เกิดจากชู้.....	๔๐
พินิจอุปนัยน์ของสตรี.....	๔๓
หน้าที่และระเบียบวินัยของพรหมจารี.....	๔๘
พินิจปลงความผิดของผู้ที่มีใจเช่าพินิจอุปนัยน์เมื่อถึงกำหนดอายุ.....	๑๐๐
๔. ความสัมพันธ์ของพินิจอุปนัยน์กับพินิจไหว้ครูและกรอบโขนละครไทย....	๑๐๕
๕. บทสรุป.....	๑๑๓
บรรณานุกรม.....	๑๑๗
ภาคผนวก.....	๑๒๕
ประวัติผู้เขียน.....	๑๓๒

คำชี้แจงเกี่ยวกับการใช้อักษรย่อ

ในวิทยานิพนธ์นี้

Āp. Dh.	:	Āpastamba Dharmasāstra	(อาปัสตัมพ - ธรรมศาสตร์)
Āp. GS.	:	Āpastamba Grhyasūtra	(อาปัสตัมพ - คฤห्यสูตฺร)
Āsv. GS.	:	Āsvlāyana Grhyasūtra	(อาศฺวสายน - คฤห्यสูตฺร)
AV.	:	Atharvaveda	(อถรรพเวท)
Bau. Dh.	:	Baudhāyana Dharmasāstra	(เพาธายน - ธรรมศาสตร์)
Bau. GS.	:	Baudhāyana Grhyasūtra	(เพาธายน - คฤห्यสูตฺร)
Bhār.GS.	:	Bhāradvāja Grhyasūtra	(ภาร์ทฺวาช - คฤห्यสูตฺร)
Ch. Up.	:	Chāndogya Upaniṣad	(ฉานโทคย - อุปนิษัต)
Gau. Dh.	:	Gautama Dharmasāstra	(เกาตม - ธรรมศาสตร์)
Go. GS.	:	Gobhila Grhyasūtra	(โกภิล - คฤห्यสูตฺร)
Hir. GS.	:	Hiranyakesi Grhyasūtra	(หิรัณยเกศิน - คฤห्यสูตฺร)
Ibid.	:	Ibidem	(จากแหล่งเดียวกัน)
Kāth.GS.	:	Kathaka Grhyasūtra	(กาถก - คฤห्यสูตฺร)
M.S.	:	Manu Smṛti	(มนุ - สมฤติ)
M. GS.	:	Mānava Grhyasūtra	(มานว - คฤห्यสูตฺร)
M. Up.	:	Mandaka Upaniṣad	(มันดก - อุปนิษัต)
Pār. GS.	:	Pāraskara Grhyasūtra	(ปาร์สกร - คฤห्यสูตฺร)
RV.	:	Rgvda	(ฤคเวท)
Ṣān. GS.	:	Ṣāṅkhāyana Grhyasūtra	(ศ่างชายน - คฤห्यสูตฺร)
Ṣat. Br.	:	Ṣatapatha Brahmana	(ศตปถ - พรหมณะ)

- Tait. S. : Taittirīya Samhitā (โตตติรีย - สังหิตา)
- Tait. Up. : Taittirīya Upaniṣad (โตตติรีย - อุปนิษัต)
- Vas. Dh. : Vasistha Dharmaśāstra (วิสิษฐ - ธรรมศาสตร์)
- Viṣ. Dh. : Viṣṇu Dharmaśāstra (วิษณุ - ธรรมศาสตร์)
- Yāj. S. : Yājñvalkya Smṛti (ยาจญ์วัลกย - สมฤติ)

กรมพระจันทา : ปทานุกรมบาลีไทย อังกฤษ สันสกฤต
ฉบับพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระจันทวรีนฤนาถ.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย